

GRĀMATA VI • NIRNBERGA 1493

Nirnbergas hronika

*Eiropas
apraksts*

PILNS TULKOJUMS • 32 KRĀSAINI KOKGRĒZUMI

BLUSABOOKS

GUDRĪBAS GRĀMATAS · SENĀS HRONIKAS

Nirnbergas hronika

Grāmata VI. Eiropas apraksts

Hartmana Šēdela pasaules vēsture pēc 1493. gada Nirnbergas
izdevuma

BlusaBooks · MMXXVI

Tulkojums un komentāri © 2026 SIA "Blusa Entertainment".

Avots: Hartmans Šēdels, *Liber Chronicarum* (Nirnbergas hronika), Antona Kobergera iespaidums, Nirnberga, 1493. gada 12. jūlijs. Tulkots no latīņu valodas pēc ar rokām krāsota eksemplāra lapu attēliem. Kokgriezumi — no tā paša eksemplāra (Mihaela Volgemūta un Vilhelma Pleidenvurfa darbnīca).

SATURS

<i>Priekšvārds</i>	5
I Sarmatija, Polija un Krakova	9
II Vācijas slava, Ungārija un turki	35
III Konstantinopoles krišana, Grieķija un Austrija	72
IV Lietuva, Livonija, Prūsija un ziemeļu zemes	101
V Vācijas zemes un Nirnberga	132
VI Francija, Anglija, Spānija un Portugāle	155
VII Itālija: Dženova, Venēcija un Florence	169
VIII Roma un Neapoles karaliste	196
IX Vācija, Eiropas karte un nobeigums	234
<i>Komentāri</i>	241

PRIEKŠVārds

Pasaules vēsture vienā grāmatā. 1493. gada vasarā Nirnbergā iznāca grāmata, kas gribēja izstāstīt visu — no pasaules radīšanas līdz pat tās izdošanas gadam un vēl tālāk, līdz pasaules galam. Latīņu valodā to sauca *Liber Chronicarum*, «Hroniku grāmata», bet visā pasaulē tā kļuva pazīstama kā Nirnbergas hronika. Tā bija viena no lielākajām un krāšņākajām grāmatām, kādu agrīnā grāmatu iespiedšanas laikmetā vispār izdevās radīt: liela formāta folio sējums ar vairāk nekā sešsimt lappusēm, kurās teksts un attēli savīti vienā veselumā.

Kas to radīja. Hroniku sarakstīja Hartmans Šēdels (1440–1514) — Nirnbergas ārsts, humānists un viens no sava laika lielākajiem grāmatu krājējiem. Viņš savāca un pārstrādāja visu, ko viņa laikā zināja par pasaules gaitu, — Bībeli, baznīctēvus, antīkos autorus un jaunākās itāļu hronikas, īpaši Jēkaba Filipa no Bergamo «Hroniku papildinājumu» un humānista Enea Silvio Pikolomini, vēlākā pāvesta Pija II, darbus. Grāmatu iespieda Antons Kobergers, tolaik varbūt lielākais izdevējs Eiropā, un izdevumu finansēja divi turīgi Nirnbergas pilsoņi — Zebalds Šreiers un Sebastians Kammermeisters. Latīņu izdevums tika pabeigts 1493. gada 12. jūlijā, bet tā paša gada 23. decembrī iznāca arī vācu tulkojums, ko sagatavoja Georgs Alts.

Attēlu grāmata. Nirnbergas hroniku vispirms atceras tās attēlu dēļ. Kokgriezumus darināja Mihaela Volgemūta un viņa padēla Vilhelma Pleidenvurfā darbnīca; tieši tajos gados Volgemūta darbnīcā mācījās jaunais Albrehts Dīrers, un tāpēc bieži domā, ka arī viņa roka varētu būt piedalījusies. Grāmatā ir 1809 attēli, bet tie iespiesti tikai no 645 kokgriežuma klučiem: viens un tas pats karaļa vai pravieša portrets kalpo daudzām personām, un viens pilsētas skats reizēm attēlo vairākas pilsētas. Tomēr daudzas lielās pilsētu panorāmas — Nirnberga, Vīne,

Ķelne, Rēgensburga — ir pirmie tik plaši un dzīvi šo pilsētu attēli drukā. Daļu eksemplāru jau 15. gadsimtā pēc pircēja vēlēšanās ar rokām izkrāsoja.

Septiņi pasaules laikmeti. Šēdels sadalīja vēsturi septiņos laikmetos, kā to darīja viduslaiku tradīcija: no radīšanas līdz plūdiem; no plūdiem līdz Ābrahāmam; no Ābrahāma līdz Dāvidam; no Dāvida līdz Babilonas gūstam; no gūsta līdz Kristus dzimšanai; no Kristus līdz paša autora dienām; un septītais — Antikrista laiks un Pastarā tiesa. Hronikas beigās pievienots Eiropas zemju apraksts.

Kas ir šajā grāmatā. Šī ir sērijas sestā, noslēdzošā grāmata. Ar to beidzas visa Nirnbergas hronika. Kad Šēdels bija izstāstījis pasaules vēsturi līdz pat Pastarajai tiesai, viņš grāmatas beigās pievienoja zemju aprakstu — lai lasītājs zinātu ne tikai, kas pasaulē noticis, bet arī, kāda ir pasaule, kurā viņš pats dzīvo. Grāmata sākas ar ielikumu «Par Sarmatiju»: Polijas karaļvalsts un Jagellonu dzimta, svētais Staņislavs, Krakova ar universitāti, kurā tieši tolaik mācījās jaunais Nikolajs Koperniks, Hanzas galvaspilsēta Lībeka, Nīsa un Silēzija, un dzejā rakstīta lūgšana par karali Maksimiliānu. Tad seko Vācijas slavinājums un lielais Eiropas apraksts, ko Šēdels gandrīz vārds vārdā pārņēma no humānista Enea Silvio Pikolomini, vēlākā pāvesta Pija II, darba «Eiropa» (1458). Tāpēc tekstā bieži runā «es»: tas ir pats Enea Silvio, kas stāsta par saviem ceļojumiem, sūtniecībām un sarunām ar valdniekiem. Grāmatā ir Ungārija un Jānis Huṇadi, Valahija, Trākija, osmaņu sultāni, Varnas kauja un Konstantinopoles krišana 1453. gadā, Grieķija un Balkāni, Karintija, Štīrija un Austrija, Bohēmija un Silēzija. Latviešu lasītājam īpaši interesanta ir ceturtdā daļa: Lietuva ar vienu no agrākajiem baltu reliģijas aprakstiem — svētajām birzīm, svēto uguni un čūskām —, Krievija, Livonija, Prūsija un Teitoņu ordenis ar Grunvaldes kauju. Tālāk — Saksija un Hanzas pilsētas, Dānija, Zviedrija un Norvēģija, Frīzija un Holande, Vestfālenes slepenā tiesa, Hesene, Frankonija ar Nirnbergu, Bavārija, Šveice un Savoja, Francija un Simtgadu kara beigas, Anglija, Skotija, Īrija, Spānija ar Granadas krišanu un Portugāle ar jūras braucieniem gar Āfriku. Pēdējās daļas ir veltītas Itālijai: Dženovai, Milānai, Venēcijai, Ferrārai, Boloņai, Florencei, Sjēnai, Romai un pāvestiem, kā arī Neapoles karalistei un Aragonas Alfonsam. Hronika beidzas ar

Vācijas aprakstu, lielo Eiropas karti divās lappusēs un kolofonu, kurā Antons Kobergers 1493. gada 12. jūlijā paziņo, ka darbs ir pabeigts. Ērtības labad grāmatu esam sadalījuši deviņās daļās.

Mūsu tulkojums. Tulkojām no latīņu izdevuma pēc ar rokām krāsota eksemplāra lapu attēliem. Tulkojums ir pilns — teikumu pa teikumam, neko neizlaižot un nepārstāstot. Šēdela un Enea Silvio garos teikumus vietām sadalījām, bet saturu nemainījām. Kur drukā kāds vārds bija izdzisis vai saīsinājums neskaidrs, jēgu atjaunojām pēc konteksta un pēc avotiem, no kuriem Šēdels pats rakstīja. Mūsu eksemplārā starp iespiestajām lapām iesietas arī dažas ar roku rakstītas lapas; tās nav iespiestās hronikas daļa, tāpēc tās netulkojām. Grāmatai ir arī angļu izdevums: tas ir tā paša teksta tulkojums mūsdienu angļu valodā.

Kā lasīt. Vietvārdi, tautas, mazāk zināmas personas un mūsdienās nezināmi jēdzieni izskaidroti vērēs tajā pašā lappusē — tur, kur tie parādās pirmo reizi. Šēdels un Enea Silvio raksta kā 15. gadsimta cilvēki: viņu skaitļi un datējumi ne vienmēr sakrīt ar mūsdienu zināšanām, viņi jauc līdzīgu vārdu valdniekus, un senas leģendas — par franku izcelsmi no Trojas vai par zosīm, kas izaug kokos, — viņi stāsta blakus paša piedzīvotajam. Šīs kļūdas atstājām tekstā neskartas un īsi paskaidrojām vērēs. Vārdi «mūsu laikos» un «šogad» Eiropas aprakstā parasti nozīmē ap 1458. gadu, kad Enea Silvio rakstīja savu darbu. Grāmatas beigās katrai daļai ir komentārs *Vienkāršiem vārdiem* un *Ko saka vēsture*.

Attēli. Kokgriezumi grāmatā ir oriģinālie — izgriezti no tā paša ar rokām krāsotā eksemplāra lapām un ievietoti tajās vietās, kur tie atrodas hronikā. Pavisam to ir 32: lielās Krakovas un Lībekas panorāmas, Sarmatijas, Ungārijas, Konstantinopoles un citu zemju skati, valdnieku portreti un hronikas pēdējais un, iespējams, vērtīgākais attēls — Eiropas karte, ko sastādīja Nirnbergas ārsts Hieronīms Mincers. Lielie attēli hronikā aizņem divas pretējas lappuses, tāpēc šeit tie doti divās daļās. Daži zemju skati ir iespiesti no viena un tā paša kluča, un tie nav konkrētas vietas attēli. Katras daļas sākumā ir krāsaina ilustrācija vēlo 15. gadsimta grāmatu miniatūru manierē — tā ir mūsdienu darbs, nevis hronikas daļa.

Sērija «Nirnbergas hronika».

- I. Pasaules radišana un pirmie laikmeti
- II. No Babilonas gūsta līdz Konstantīnam
- III. No Konstantīna līdz tūkstošajam gadam
- IV. Ķeizari, pāvesti un krusta kari
- V. Pēdējie laiki un Pastarā tiesa
- VI. Eiropas apraksts

Ar šo grāmatu sērija ir pabeigta: visas sešas grāmatas kopā aptver visu Nirnbergas hronikas latīņu izdevumu — no pasaules radišanas līdz pēdējam kolofonam.

Šī ir vēsturiska avota publikācija. Šēdels raksta ar sava laika ticību, zināšanām un aizspriedumiem. Viņa vārdus atstājam neskartus; mūsu skaidrojumi ir tikai vērēs un komentāros.

I. DAĻA

SARMATIJA, POLIJA UN KRAKOVA

Ilustrācija 15. gadsimta grāmatu miniatūru maniere

Par Sarmatiju, Eiropas zemi

Sarmatija

Par Polijas valstību un tās sākumu

Tā kā drīz pēc tam būs runa par Boleslavu¹, kas bija trešais Sarmatijas ķēniņš, esmu nolēmis īsumā izstāstīt arī par Sarmatijas zemi un par to, kā tā izpelnījās ķēniņa

1. Boleslavs II Drošsirdīgais (ap 1042–1081/82) — Polijas karalis no 1076. g.; hronika viņu sauc par trešo Sarmatijas karali.

scepteri.

Sarmatija² tātad ir ļoti plaša un vērienīga zeme, lielākoties neapstrādāta un tukša, un tā atrodas zem ļoti barga debess loka. Austrumos tai robeža ir moskovīti un Tanaīdas upe³, dienvidos dāki un panonieši⁴, rietumos bohēmi, morāvi, silēzieši un ģermāņi, ziemeļos Ģermāņu jūra un Kodanas līcis⁵. To valstības daļu, kam pieder ķēniņa vārds, sauc par Poliju. Tai ir divi nosaukumi: zemes daļu, kur atrodas Krakova, sauc par Mazpoliju, bet to, kur paceļas Poznaņa un Gņezno, — par Lielpoliju.

Kopš Krakusa⁶, pirmā kņaza, līdz pirmā Boleslava laikiem tur valdīja tikai kņazi. Ķeizara Otona⁷ Pirmā laikā izcilākais kņazs bija Boleslavs⁸ — ne tas, par kuru stāstīsim svētā Staņislava dzīvē, jo tas bija viņa mazdēls, dzimis no Boleslava dēla, kas iepriekš bija mūks. Šis Boleslavs ar uzvarošu roku nelika mierā Francijas ķēniņu un ģermāņu tautas. Beidzot ķeizara Otona lūgumu dēļ viņš izbeidza šādu karu un noslēdza savienību ar ģermāņiem un galliem. Bet ķeizars Otons, redzēdams tik varena valdnieka gara diženumu, kas bija kļuvis zināms visai Ģermānijai un Sarmatijai, kopā ar kņazu Boleslavu devās uz Sarmatiju,

lai skaidrāk ieraudzītu viņa valsti un varu. Izcilais kņazs viņu ar vislielāko godu uzņēma Poznaņā. Trīs jūdzes un vēl tālāk pirms pilsētas viņš lika pa ceļu, pa kuru ķeizaram bija jābrauc, izklāt zīda audumus un purpura drānas, greznotas ar zeltu un sudrabu. Un pēc ķeizara iebraukšanas pilsētā ikvienam bija atļauts tās savākt un aiznest. Viņš godināja ķeizaru ar tik krāšņām un spožām dzīrēm, izrādēm un citām ceremonijām, ka viņam nebija neviena trauka, kas nebūtu zelta; un pēc katra ēdiena tos lika iemest akās, kuru dzīlumu neviens nezināja, lai tie pazustu.

2. Sarmatija — antīko ģeogrāfu nosaukums plašajām zemēm uz austrumiem no Vislas; humānisti tā sauca Poliju un Lietuvu.

3. Tanaīda — antīkais Donas upes nosaukums; to uzskatīja par robežu starp Eiropu un Āziju.

4. Dāki un panonieši — antīkie vārdi Dākijas (mūsdienu Rumānija) un Panonijas (Ungārija) iedzīvotājiem.

5. Kodanas līcis (*sinus Codanus*) — antīkais Baltijas jūras rietumu daļas nosaukums.

6. Krakuss — leģendārais Krakovas dibinātājs; vēsturiski viņa esamība nav pierādāma.

7. Hronika runā par Otonu I, taču Gņezno 1000. g. apmeklēja ķeizars Otons III.

8. Boleslavs I Drosmīgais (967–1025) — Polijas kņazs, 1025. g. kronēts par pirmo Polijas karali.

Daudzas citas greznības viņš sarīkoja ķeizaram Otonam, ko diezgan plaši izstāsta senā Sarmatijas vēsture.

Tad ķeizars, redzēdams tik varena valdnieka devību, gara cēlumu un bagātību pārpilnību, ne bez iemesla nosprieda, ka šis izcilais kņazs ir ķēniņa kroņa cienīgs. Tāpēc viņš to izrotāja ar ķēniņa scepteri un diadēmu un pagodināja ar visām citām goda zīmēm, ko prasa ķēniņa tronis. Bet lai Boleslavs, nu jau slavenais ķēniņš, neizskatītos nepateicīgs par tik lielu ķeizara labvēlību, viņš ķeizaram kā dāvanu pasniedza svētā bīskapa Adalberta⁹ roku, ko prūši bija nogalinājuši nelietīgā nāvē.

Kad valstības vara bija jau paplašināta, ap mūsu pestīšanas 1400. gadu vai nedaudz agrāk Polijas ķēniņš nomira bez pēcnācējiem. Beidzot par ķēniņu tika ievēlēts kņazs, kas valdīja pār Lietuvu un Krieviju¹⁰. Agrāk viņš pielūdza elkus, taču tajā laikā, kad viņam pasniedza valstības scepteri, viņš kopā ar visu zemi, pār kuru valdīja, pieņēma arī kristīgo ticību. Tā viņš lietuviešus un krievus pievienoja Sarmatijas valstībai tā, ka tos bez noteikta līguma vairs nevar atdalīt. Šis izcilākais valdnieks nežēlīgā karā pakļāva jūgam prūšus¹¹, Ģermānijas piejūras tautu, un vēl vairāk paplašināja valsti. Tur ir ievērojamās pilsētas Gdaņska un Toruņa¹². Tur ir arī visslavenākā Marienburgas pils¹³, kurai līdzīgu, kā stāsta, neviens mirstīgais nav redzējis: tā nocietināta ar daudzām un dažādām būvēm, mūriem, torņiem un grāvjiem tā, ka nevienam ienaidniekam pieeja pie pils nav droša.

Pirms dažiem gadiem valsts bija vēl plašāka, taču tatāru un turku visnodevīgākā tauta, uzbrukdama, nodarīja visai Sarmatijai lielu postu. Jo zeme, kas stiepjas aiz

9. Adalberts no Prāgas (Vojtechs, ap 956–997) — Prāgas bīskaps, misionārs, ko 997. g. nogalināja pagāniskie prūši; Polijas aizbildnis.

10. Jogaila (Vladislavs II Jagailo, ap 1362–1434) — Lietuvas dižkunigaitis, 1386. g. kristījās, apprecēja karalieni Hedvīgu un kļuva par Polijas karali.

11. Prūši — baltu tauta pie Baltijas jūras; viņu zemi 13. gs. iekaroja Vācu ordenis, kuru Polija un Lietuva sakāva Grīnvaldes kaujā 1410. g.

12. Gdaņska un Toruņa — Hanzas pilsētas Prūsijā; Polijas virsvārā tās nonāca tikai 1466. g. pēc Toruņas miera, Kazimira IV laikā.

13. Marienburga (poļu Malborka) — Vācu ordeņa lielmestra mītne, viena no lielākajām ķieģeļu pilīm pasaulē; Polijai to 1457. g. pārdeva paša ordeņa algotņi.

Krievzemes un ko tauta sauc par Podoliju¹⁴, ir visa izdedzināta un pamesta tukšumā, tā ka pat ceļiniekiem tur nav ko dzīvei vajadzīgā, lai gan tā ir tik auglīga, ka zāle izaug liela vīra augumā, un tā visa smaržo pēc bitēm un medus, tā ka tām pat nepietiek vietas, kur nest medu: tās veido kārēs zem kokiem vai krūmājos un mežos.

Slavenais Hercīnijas mežs¹⁵, par kuru visā Eiropā nav nekā izcilāka, stiepjas pāri visai Sarmatijai un savus mežus izpleš ap Krakovu; pa tiem ikviens var aiziet līdz pat Lietuvai un Skitijai. Ar tik daudziem zariem tas klejo pa visu to zemi un baro lielus meža zvēru barus. Tajā meža daļā, kas ir vairāk uz ziemeļiem, dzīvo sumbri¹⁶ — mežonīgs un milzīgs zvērs, kas cilvēku dzimumu ļoti ienīst, bet ēšanai ir ļoti piemērots. Tam ir brūngandzeltena krāsa, plata pierē un ragi, tā ka mednieki to tikai ar vislielākajām un daudzām pūlēm var noķert.

No metāliem Sarmatija nedod neko citu kā vien svinu, un ne citu iemeslu dēļ kā Saturna dēļ, kas zemi moka ar bargu salu¹⁷. Taču sāls tur ir ļoti daudz, un to lieto arī citas tālas tautas; tas dod visai zemei vislielāko labumu, un ķēniņam visā valstī nav lielāka dārguma. Jo zem zemes izcērt milzīgus sāls akmeņus¹⁸, bet virs zemes citu sāli izvāra no ūdens. Sarmatija ir arī auglīga un ražīga zeme ar visādu veidu augļiem un visu, kas vajadzīgs cilvēka miesas barošanai.

Tagad jāpiebilst par izcilākā valdnieka Vladislava, par kuru jau runājām, slaveno pēcnācēju. Viņam (kā daži stāsta) bija trīs sievas, no kurām viņam piedzima divi dēli: vecāko sauca Vladislavs¹⁹, otru — Kazimirs. Vladislavs pēc tēva nāves tika izcelts ķēniņa godā, un tā viņš valdīja pār Ungārijas, Bohēmijas un Polijas

14. Podolija — auglīgs līdzenums Dņestras un Bugas augštecē, mūsdienu Ukrainas rietumos; 15. gs. to bieži postīja Krimas tatāri.

15. Hercīnijas mežs — antīkais nosaukums lielajiem kalnu mežiem Viduseiropā; šeit ar to domāti Karpatu un Polijas meži.

16. Sumbri (*bisons*) — Eiropas bizons; mūsdienās tas saglabājies galvenokārt Belovežas gāršā Polijas un Baltkrievijas pierobežā.

17. Viduslaiku astroloģijā Saturnam piederēja aukstums un svins.

18. Ar to domātas Veļičkas un Bohņas sāls raktuves pie Krakovas, kas darbojās jau kopš 13. gs.

19. Vladislavs III Varnietis (1424–1444) — Polijas un Ungārijas karalis, kas krita kaujā pret turkiem pie Varnas 1444. g.

valstībām, kur veica slavenākos kara darbus un paplašināja valsti un kristīgo ticību. Jo viņš bija izpostījis tik daudz turku ķēniņa zemju, ka apmetās nometnē pat Konstantinopoles priekšā. Kad viņš tur veda visniknākos karus pret turkiem un abas puses cīnījās visnežēlīgākajā sadursmē, panonieši pagrieza muguru un bēga, atstādami ķēniņu ar nedaudziem Sarmatijas karaspēka vīriem tik lielā ienaidnieku pūlī.

Kazimirs²⁰ savukārt bija Lietuvas un Krievzemes kņazs. Kad ķēniņa liktenis kļuva zināms tautai, sarmati Kazimiru pasludināja par ķēniņu. Viņš apprecēja Austrijas hercoga meitu²¹, māsu Vladislavam, kas valdīja pār Bohēmijas un Ungārijas valstību. No viņas viņam piedzima seši dēli un piecas meitas.

Pirmdzimtais tiek saukts Vladislavs²². Vēl jauns būdams, viņš tika ievēlēts Bohēmijas valstības valdīšanā, jo viņš bija apveltīts ar brīnišķu gara diženumu un vislabākajiem padomiem. Tādēļ, kad Ungārijas ķēniņš Matias²³ nomira, viņš ieguva arī Panonijas valstību. Viņam tuvākais bija brālis, kam bija dots tēva vārds Kazimirs; viņš izcēlās ar augstāko prātu un gudrību, bet beidzot, slimībai pieņemoties spēkā, nomira²⁴. Pēc viņa sekoja izcilākais valdnieks Jānis Alberts²⁵, kam bija lemts kļūt par brīnumu visai pasaulei. Viņš veica daudz slavenu kara darbu pret tatāriem un citām tautām, bet pēc tēva nāves mantoja valstību, kur, laimīgai likteņa labvēlībai palīdzot, viņš valda ar savu tikumu un ar vislabāko un visgudrāko vīru padomiem.

Slavenais kņazs Aleksandrs²⁶ ir ceturtais ķēniņa dēls; diez vai visa Sarmatija ir nesusi viņam līdzīgu stiprumā un gara cēlumā. Viņa nelokāmības dēļ lietuvieši pēc tēva nāves pieņēma viņu par savu kņazu, un viņu uzskata par vislielāko visas

20. Kazimirs IV Jagellonis (1427–1492) — Lietuvas dižkunigaitis no 1440. g., Polijas karalis no 1447. g.

21. Elizabete Habsburga (ap 1436–1505) — ķēniņa Alberta II meita, saukta par «Jagellonu māti».

22. Vladislavs II Jagellonis (1456–1516) — Bohēmijas karalis no 1471. g., Ungārijas karalis no 1490. g.

23. Matias Korvīns (1443–1490) — Ungārijas karalis, viens no spožākajiem renesanses valdniekiem.

24. Svētais Kazimirs (1458–1484) — nomira no tuberkulozes Grodņā; 1602. g. pasludināts par svēto, Lietuvas aizbildnis.

25. Jānis I Alberts (1459–1501) — Polijas karalis no 1492. g.

26. Aleksandrs Jagellonis (1461–1506) — Lietuvas dižkunigaitis no 1492. g., Polijas karalis no 1501. g.

Sarmatijas godu. Pēc viņa seko slavenais valdnieks Sigismunds²⁷, kas iet tēva pēdās. Viņš izceltos ar daudziem izciliem darbiem, ja vien viņam uzsmaidītu kāds laimīgs liktenis. Bet ļoti slavenais valdnieks Frīdrihs²⁸ ieņēma jaunākā dēla vietu. Ar iedzimtu cēlu gara tikumu, atstādams valdnieku tukšos ķīviņus un nemierīgo dzīvi, viņš pievērsās mierīgākam stāvoklim; tādēļ, ievēlēts par Krakovas bīskapu, viņš vēlāk kļuva Gņezno arhibīskaps. Visi šie pieci izcilākie valdnieki līdz šai dienai dzīvo krāšņi un ļoti slaveni.

No piecām meitām pirmā izgāja pie Bavārijas hercoga Georga²⁹, otrā pie Brandenburgas markgrāfa Frīdriha, trešā pie Pomerānijas hercoga. Bet divas pārējās, neprecējušās, dzīvo pie mātes.

Par svēto Staņislavu, Krakovas bīskapu un Sarmatijas aizbildni

Svētais Staņislavs³⁰, vīrs ar lielu godu Dieva priekšā, ir visas Sarmatijas aizbildnis un karognesējs. Viņš dzimis mūsu pestīšanas 1008. gadā³¹ ciemā, ko sauc Ščepanova³², dižciltīgiem un slaveniem vecākiem, kuru rūpe bija baznīcās kalpot Dieva kalpošanai un dievbijīgām lūgšanām Dievu pielabināt. Kad viņš bija sasniedzis jaunību, viņš pēc tēva padoma devās uz slaveno Parīzes skolu, kur visas pūles veltīja vislabākajām zinātnēm. Tādēļ viņš uzziedēja daudzos tikumos, bet visvairāk pievērsās svētajām un dievišķajām tiesībām — ne tādēļ, kā mūsu laika tiesibzinātāji parasti to dara peļņas dēļ, lai iegūtu augstāku amatu godu, bet lai tad, ja viņa vieta, stāvoklis vai amats to kādreiz atļautu, viņš tiesu spriestu tikpat labi nabagiem kā varenajiem, bāriņiem un aizbilstamajiem, un ikvienam ar vienādu svaru atdotu to, kas viņam pienākas, kā likums pavēl.

27. Sigismunds I Vecais (1467–1548) — vēlāk (1506) Polijas karalis un Lietuvas dižkunigaitis.

28. Frīdrihs Jagellonis (1468–1503) — Krakovas bīskaps no 1488. g., Gņezno arhibīskaps no 1493. g., kardināls.

29. Georgs Bagātais (1455–1503) — Bavārijas-Landshūtes hercogs; viņa kāzas ar Hedvīgu Jagelloni 1475. g. ir slavenās «Landshūtes kāzas».

30. Svētais Staņislavs no Ščepanovas (ap 1030–1079) — Krakovas bīskaps, ko nogalināja karalis Boleslavs II; 1253. g. pasludināts par svēto, Polijas galvenais aizbildnis.

31. Avotā skaitlis kļūdains; parasti Staņislava dzimšanu liek ap 1030. g.

32. Ščepanova (poļu Szczepanów) — ciems Mazpolijā starp Krakovu un Tarnovu.

Beidzot, atgriezies tēva zemē, viņš nonāca slavenajā Sarmatijas pilsētā Krakovā. Tur sava tikuma un zināšanu dēļ viņš ieguva kanoniķa godu. Un, kad bīskaps nomira, debesu Dieva apgādībā viņš tika iecelts bīskapa krēslā. Arvien gādādamas par vislabāko kārtību savā stāvoklī, viņš rūpējās paplašināt svēto ticību un Dieva kalpošanu.

Kad viņš beidzot bija nopircis no kāda bruņinieka ciemu un tas bija nomiris, nelaiķa draugi mēģināja to pašu ciemu no svētā bīskapa atprasīt pēc mantojuma tiesībām. Bet viņš nevarēja uzrādīt liecību par šo norunu un pirkumu, jo tie, kas par šo lietu labi zināja, aiz bailēm no viņu varas slēpās. Tad svētais nodevās lūgšanām un gavēnim un, paļaudamies uz augstākā Dieva spēku, ar ko viņš jau sen zināja sevi esam apbruņotu, piegāja pie mirušā bruņinieka kapa, no kura bija pircis to zemi; un, novēlis akmeni un smiltis, viņš ar dievbijīgu un sirsnīgu lūgšanu piesauca Dievu un mirušo, kas bija gulējis trīs gadus, atveda atpakaļ dzīvē. Un viņu viņš nostādīja tirāna Boleslava priekšā, pie kura šī tiesa tika spriesta, klātesot viņa pretiniekiem un citiem valstības dižvīriem; un tas atklāti apliecināja, ka bīskaps ciemu ir nopircis.

Bet nežēlīgais Boleslavs jau nodevās netiklībai un izlaidībai un piekopa pret savu tautu visādu nodevību un tirāniju: slavenus vīrus un krietnus pilsoņus viņš mocīja ar nelietīgiem un šausmīgiem sodiem. Bet Staņislavs, Kristus pravietis, uzskatīja, ka to nedrīkst ilgāk paciest. Tāpēc viņš bez bailēm gāja pie ķēniņa un rāja viņu, lai viņš atmetu šādus nodomus. Taču tas ar katru dienu darīja vēl lielākus noziegumus. Beidzot bīskaps viņu nodeva baznīcas lāstam. Tāpēc tirāns Boleslavs, aiz trakuma nezinādamas, ko dara, sūtīja savus kalpus, lai nogalina bīskapu, lai kur viņš arī būtu.

Tajā laikā svētais Staņislavs bija aizgājis uz svētā Mihaela kapelu, kas bija celta uz klints Kazimiera pilsētā³³, un tur upurēja Dievam vistīkamāko upuri. Kad ķēniņa kalpi nonāca šajā vietā, viņi trīs reizes mēģināja ieiet baznīcā, un trīs reizes dievišķs spēks viņus atsita atpakaļ, ka tie krita uz muguras. Kad tas nonāca līdz ķēniņa

33. Skalka — klints pie Vislas Krakovas Kazimiežā, kur 1079. g. nogalināja Staņislavu; tur joprojām ir svētā Mihaela un Staņislava baznīca.